

işimi sana ısmarladım, sana itimad ettim. Seni isterim ve senden korkarım. Senden başka sığınacak varlık, senden başka kurtarıcı yoktur. Kurtarma ve koruma ancak sana aittir. Allahum! indirdiğin kitaba inandım ve gönderdiğin peygamberine iman ettim (El-Buhâri, K. Vudu', bâb: 75; K. Dâ'vât, bâb: 6, 7, 9; K. Tevhid, bâb: 34; Müslim, K. Zikr, no: 56, 57; Ebû Dâvûd, K. Edeb, bâb: 98; et-Tirmizî, K. Da'vât, bâb: 16, 116; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 15; ed-Dârimî, el-Müsned, K. İstîzân, bâb: 51; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV/285, 290, 292...).

(46) Mânâsı: «Üyüduktan (öldükten) sonra beni uyandıran (dirilten) Allah'a hamdolsun! Öldükten sonra (ba's için) dirilmemiz de O'na aittir (el-Buhâri, K. Tevhid, bâb: 13; K. Da'vât, bâb: 7, 15; Müslim, K. Zikr, no: 59; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 16; ed-Dârimî, K. İstîzân, bâb: 53; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV (294, 302; V/154, 385, 387, 397, 399, 407).

(47) Mânâsı: «Allah'ın adını anarak evimden çıkıyorum. Ben Allah'a tevekkül ettim. O'ndan başka güç ve kuvvet sâhibi hiçbir varlık yoktur (Ebû Dâvûd, K. Edeb, bâb: 103; et-Tirmizî, K. Da'vât, bâb: 34; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 18; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV/306).

(48) Mânâsı: «Ey insanların Rabbi olan Allahum! Şu hastanın hastalığını gider. Ona şifa ihsan et. Rabbim! sağlık ve âfiyeti ancak sen verirsin; senin şifandan başka hiç bir şifa yoktur. Rabbim! bu hastaya öyle bir şifa ver ki, o şifa, onda hastalık namına ne varsa silsin süpürsün» (el-Buhâri, K. Merdâ, bâb: 20, 38, 40; Müslim, K. Selâm, no: 46-49; İbnü Mâce, K. Tıb, bâb: 19, 36, 37, 39; K. Cenâiz, bâb: 64; Ebû Dâvûd, K. Tıb, bâb: 18, 19; et-Tirmizî, K. Dâ'vât, bâb: 111; A. İbn Hanbel, el-Müsned, IV/259; VI/44, 45, 50...).

(49) Mânâsı: «Ebedî olarak ilâhî rahmetten kovulan şeytanın her türlü kötülük ve şerrinden Allah'a sığınırım» (el-Buhâri, K. Edeb, bâb: 44, 76; K. Bed'ü'l-Hak, bâb: 11; Müslim, K. Birr, no: 109, 110; Ebû Dâvûd, K. Edeb, bâb: 3; et-Tirmizî, K. Dâ'vât, bâb: 51; A. İbn Hanbel, el-Müsned, V/240, 244).

(50) Mânâsı: «Allahum! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ibâdete lâyık hiç bir ilâh yoktur. Beni sen yarattın, şüphesiz ben, senin kulunum ve gücümün yettiği nisbette ezelde sana verdiğim ahd ü va'd üzerindeyim. Allahum; işlediğim kusurların şerrinden sana sığınırım. Bana ihsan ettiğin nimetini sana itiraf ederim. Günahımı da itiraf ederim. Ya Rab; günahımı sen affet! Çünkü günahları yarılıgamak kimsenin haddi değildir, ancak sen yarılığarsın!» (el-Buhâri, K. Da'vât, bâb: 1; et-Tirmizî, K. Da'vât, bâb: 15; en-Nesâi, K. İstîâze, bâb: 57, 63; A. İbn Hanbel, IV/122, 125).

(51) El-Bürhan, I/436.

(52) El-Buhâri, K. Da'vât, bâb: 22; Müslim, K. Zikr, no: 90, 91; Ebû Dâvûd, K. Vitr, bâb: 23; İbnü Mâce, K. Düâ, bâb: 7.

(53) Aynı kaynaklar.

(54) Fazla bilgi için bak. Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, VII/57 v.d. XII/95, 97, 360 v.d. El-Bürhan, I/434 v.d.; eş-Şevkânî, Neylü'l-Evtar, VIII/207 v.d. el-Mü'min süresi, âyet: 60; el-Bakara, âyet: 186; en-Neml, âyet: 62; el-A'râf, âyet: 55, 65; İsrâ, âyet: 110 (Bu âyetlerin muhtelif tefsir ve ahkâmü'l-Kur'an'a dâir eserlerdeki şerh ve izâhları).

EDEBİYAT LÜGATI

Yazan: Tahiri'l-Mevlevî

Neşre hazırlayan: Kemal Edip KÜRKCÜOĞLU

- * Edebiyat meraklıları için temel eser
- * Eski edebiyatımızın kaynak eseri

Fiati: 20 TL.

İsteme adresi: Enderun Kitabevi Beyazsaray No: 46

Bayezit — İSTANBUL

İslâm'da Ziyaret

Hasan ÇELİKKAYA
İst. İ. H. O. Öğretmeni

ZİYARET: bir gönlü alma, sevgi ve hürmet bildirme, gerektiği nisbette maddî ve mânevî yardımlaşma demektir ki, insanlık âlemine mahsus bir haslettir. İnsan ve ziyaret; etle tırnak gibi birbirinden ayrılmayan iki varlıktır. Ziyaret; kalbin bağı, ruhların perçinidir, fitratın ve içtimâî dayanışmanın mutlak muhtaç olduğu en büyük zaruretler ve ihtiyaçtır. Ziyaret; dostluğu sıklaştırır ve nice peşin hükümlerin, kötü zanların ve gerginliklerin önüne geçerek fitrî ve ruhî yatışmayı sağlar. (Bu bakımdan İslâmın üstünlüğü gözden kaçmayan bir hakikattir. Nitekim bu hususu aşağıda daha tafsilâtlı olarak göreceğiz.)

İnsanoğlu, her yönden âciz ve birbirine muhtaç yaratılmıştır. Toptan ise Allah'a muhtaçtırlar: O'nun rızık ve müsadeseyle yaşamaktadırlar. Allah (C.C.) ise her şeyden müstağnidir (1). İnsanoğlu, nasıl maddî hayatının devamı için başkalarının desteğine (emek ve mâmullerine) muhtaçsa, manevî, hissî hayatın devamı ve düzeni için de yine o derece olanların irşad ve tesellilerine muhtaçtır. Hatta bu bakımdan diyebiliriz ki, insanoğlu daima teselliye muhtaç bir yaratıktır. Yalnızlık Allah'a mahsustur. İnsanı, kimsesiz kalmak kadar yıpratıcı, kahredici ruhî bir amel tasavvur olunamaz. Şüphesiz, korku ve ümitsizlik insanın yakasını bırakmayan vasıflardır. Hele bilinmeyen yerlerde, karanlıkta veya tek kaldığında bu hasletler o kadar kendini gösterir ki, insanoğlunu hayli sarsar. Fakat insan, ne kadar nankör ve ben buradayım der: «Allah'ım, işyanımı affet, hakikaten ben nankör bir varlığım. Dönüyorum... Yine sana dönüyorum. Son ümit kapısı yine sende, beni affet. Beni her türlü şerlerden muhafaza eyle. Her an benim desteğim ve yardımcım ol. Beni bir an için de olsa nefsimin eline bırakma. Senin herşeye gücün yeter. Âmennâ. Sen benim

Rabbimsin. Şahit oldum Yâ Râbb...» diye niyazda bulunur. İşte ruh, gerçek dostu ve desteğini burada bulmuştur.

Fitrat, her zaman kendini gösterir amma görebilenler için.

Cenab-ı Hak (C.C.), insanoğlunun bu nankör karakterini: sıkıştığında, «Allah». dediğini, genişliğinde ise yine inkâr ve nankörlüğünce devam ettiğini Kur'an-ı Kerim'in muhtelif ayet-i kerimelerinde bildiriyor, ve buyuruyor ki: «Geberesice insan, ne kadar nankördür o.» (Abese: 17).

İşte insanoğlunu bu uçurumdan kurtarmak veya buna meydan vermemek için kişilerin (müslümanların) birbirlerini öğütlemeleri gerekir: gerek evde, gerek camide, gerekse dairede, işte bu kurtuluşu (birliği) temin eden birinci âmil de şüphesiz ZİYARETTİR. Bakalım İslâm, bu ziyaret mevzuunda ne buyuruyor:

ANNE-BABA-AKRABA ZİYARETİ :

Buna İslâm'da «sıla-i rahim» de denir.

Anne-Baba hakkı İslâm'da başta gelen haklardandır. İslâm, anne-babaya (zahmetlerine karşılık) gerçek değeri vermiş ve kendisini küfre ve kötülüğe sevke cür'et etmedikleri müddetçe evlâda, anne ve babasına itaati mecbur kılmıştır. Anne-baba olanlar bu hakikatı çok daha iyi anlar ve bilirler. Bu bakımdan Allah ü Azîmüsan'ın dilemediği hariç (2) her insanın anne-baba olması o kadar arzu edilir ki...

Müslümanlık, yani Peygamberimiz (S. A.V.): «Cennet, annelerin ayakları (rıзалarı) altındadır.» buyurmakla annenin gerçek değerini, dolayısıyla evlâdı doğurup büyütmedeki çektiği zahmetin derecesine, yani baba-dan daha üstün olduğunu beyan buyurmuşlardır. Nitekim «kime iyilik edeyim? diye soran sahabeye Peygamberimiz (S.A.V.) şu cevabı vermişlerdir: Anamıza, (bunu üç defa tekrarlamışlardır), babamıza, daha sonra en yakın olanlara.» (3).

Bu mevzuda, âilesinin hatırını ihtiyar an-

nesinin hatırına tercih ettiğinden dolayı, iki cihan güneşi sevgili Peygamberimiz (S.A.V.) efendimizin arkadaşı ALKAME Hazretlerinin bile nerdeyse ebediyete imansız veya büyük bir günahla göçme tehlikesiyle başbaşa kaldığı olayını hatırlamamız mevzunun önem ve ciddiyetini göstermeye kâfidir sanırım (4).

Ebeveynin evlât üzerindeki haklarını ve ya evlâdın anne-babaya itaatın ne derece lüzumlu olduğunu gösteren şu misali de hatırlatmadan geçemeyeceğim:

Söyle ki;

Babası, âdeta iki yaşındaki çocuk mesabesine düşmüş; yemede-içmede, abdest bozmada hep oğluna muhtaç olmuş; oğlu da bu vazifeleri eksiksiz yerine getirmiş ve Hz. Peygamber'e (S.A.V.) gelerek: «Ya Rasûlullah, babamın hakkını ödeyebildim mi?» diye sormuştur. Hz. Peygamber ise cevaben: «Hayır yine ödeyemedim. Çünkü onlar sana küçüklüğünde bu hizmetleri ifa ederken oğlum büyüyecek de adam olacak diye seviniyordardı, sen ise içinden babam ölüverse de kurtulsam diyorsun. Bunun için yine onun hakkını ödeyemedim». buyurmuşlardır. Mühim olan amelle beraber niyetin taşıdığı ihlâs ve sadâkat de-recesidir. Yani ameller niyetlere göredir.

Evlât-ebeveyn münasebetini anlatan ne veciz bir ifade ve bir hâdise!.. Artık bu ifade karşısında ne fecî bir durumda olduğumuzu anlayalım. Şimdi ise böyle hareketler affedersiniz ahmaklıkla, geri kafalılıkla nitelendiriliyor. Anne-babadan ayrı yaşamak veya onları bu hallerinde bir bakım evine göndermek âdeta moda oldu. Ama şunu kesinlikle ifade edelim ki, moda değil soda da olsa bu hareketler asla İslâmî inanış ve anlayışa uymaz. Bunu iyi bilelim.

Ancak şurasını da hatırlamak zorundayız ki; İslâm, evlâda bu itaati emrederken, anne-babayı da mes'uliyetsiz bırakmamaktadır. Onları, uhrevî, ilâhî mes'uliyet fireniyle firenleyip âile ve efrâdını müslüman olarak yaşatmaya bütün gücünü kullanmasını, böylece onları dünya ve âhiret Cehenneminden kurtarmalarını emretmekte, aski takdirde sorumluluklarının çok ağır olacağını bildirmektedir (5). Zaten tarlasını tımar etmeyen ekin yerine diken biçeceği muhakkaktır. Artık bunun hâlini ancak Cenab-ı Hak (Azze ve Celle) yapar, O, hâkimül-ahkâmındır. En

âdil olandır, kimseye zerre miktarı olsun zulmetmez (6).

Öldüklerinde anne ve babasına duâyı terkeden ve onların dostlarıyla dostluğu devam ettirmeyen evlâdın, Allah, nurunu söndüreceği ve işlerinden bereketi alacağı yine hadisi şeriflerde beyan buyurulmuştur (7).

Demek ki anne-babanın her an gönlünü almak, öldüklerinde onlara hayır duâyı bırakmamak ve onların (Allah) dostlarıyla dostluğu devam ettirmek, her müslüman evlâdının başta gelen vazifelerindedir.

İşte anne-baba-evlâd ve dost bağıntısı böyle olur.

Anne-babaya âsî olanların cezalarını Cenab-ı Hak (C.C.), dünyada vermek hususunda acele eder ki, başkaları da bundan ibret alsınlar. Kasden anne ve babasını öldüren bir evlâdın ise cenaze namazı kılınmaz (8). Anne-baba ve mahremlere darılma hususunda yemin eden kimsenin, yemininde durmaktan ziyâde bozup keffâretini vermesi daha efdâl görülmüştür. Hadisi şerifler bunu âmir-dir (9).

Bütün bunları düşünmek lâzımdır.

Rasûlullah (S.A.V.) Efendimiz buyururloar ki:

«Allah'ın rızası, anne-babayı kendinden razı etmekle kazanılır.»

«Anaya-babaya itaat Allah'a itaattir, onlara karşı gelmek Allah'a karşı gelmektir.»

«Cennet annelerin ayakları altındadır.»

«Annesine babasına herhangi bir suretle hüzm veren büyük günah kazanır.»

«Şunlar en büyük günahlardır: Allah'a ortak koşmak, anaya-babaya karşı gelmek, insan öldürmek ve yalan yere yemin etmek.»

«Allah'ü Tealâ her günahından istediğini kıyamet gününe bırakır, ancak anaya ve babaya asî olmanın cezasını dünyada iken ver-mekte acele eder. Bunun cezasını dünyada iken de gösterir.»

«Allah'ın en sevdiği amel, vaktinde kılan namaz ile anaya-babaya yapılan iyiliktir.»

«Hiç şüphe yok ki üç kimsenin duası kabul olunur: babanın çocuklarına, misafirin ve mazlumun duası.»

«Yazıklar olsun o adama (kimseye), yazıklar olsun o adama, yazıklar olsun o adama ki; yanında anası yahut babası, yahut her ikisi de ihtiyarlıyorlar da (rıızalarını alamı-

yarak) cennete giremiyor. Böyle kimsenin burnu yerlere sürtülsün.»

«Anne ve babasına iyilik yaparak onların gününü alanlara müjdeler olsun. Allah onların ömürlerini bereketlendirir.»

Daha bu mevzuda pek çok hadis-i şerifler vardır.

Bir de Rabbimiz Tealâ Hazretlerini dinleyelim:

«Rabbim şunları kat'i olarak ferman buyurdu: İbadeti yalnız kendisine (Allah'a) edeceksiniz, analarınıza ve babalarınıza iyilik edeceksiniz. Şayet onlardan biri ve ikisi senin yanında ihtiyarlıyorsa sakın onlara «üf, of» deme (bıkkınlık gösterme) onlara darılma ve yüzlerine bağırma, onlara saygı ile hitap et. Acıdığından onlara tevazu kanadını indir ve de ki: «Yâ Rab, onlar küçük iken nasıl beni merhamet ve şefkatle büyütmüşlerse, şimdi de sen onlara merhamet buyur ve aci.» Rabbimiz gönüllerinizdekini (annenize ve babanıza karşı gelmek veya iyilikte bulunmak istediğinizi) daha iyi bilir. Ana-baba haklarında iyilik ederseniz, Allah sizi yarlıgar. Çünkü O, günaha tevbe edenleri muhakkak mağfîret edicidir.» (İsra Sûresi, âyet: 23-25).

«Biz insana ana ve babasına iyilikte bulunmasını tavsiye ettik. Hususiyyle anasını tavsiye ederiz ki, o, kat kat zaafa düşerek ona gebe kalmış (binbir meşakkatle onu doğurup büyütmiş) ve emzirmesi de iki sene sürmüştür. Binaenaleyh, bana, ana ve babana şükret.» (Lokman Sûresi: âyet: 14).

«Biz insana ana ve babasına iyilik etmesini tavsiye ettik, anası onu zahmetle (karnında) taşıdı. Onu zahmetle doğurdu. Onun bu taşıması ile süttten kesilmesi otuz aydır...» (Ahkâf Sûresi, âyet: 15). (10)

«Biz insana ana ve babasına güzellik (ve iyilik yapmasını) tavsiye (ve emr) ettik. (Ancak) eğer onlar, hakkında bilgin olmayan (tanımadığın) bir şeyi bana ortak koşman için uğraşır (seni küfre ve kötülüğe sevke yeltenir) lerse kendilerine itaat etme. (İtaat ancak iyiliktir, kötülüğe itaat olmaz) (11). Dönüşünüz ancak banadır. Binaenaleyh ne yapar idiyerseniz size ben haber vereceğim.» (Ankebut sûresi, âyet: 18).

AKRABA ZİYARETİNE GELİNCE :

Ulemâ, sılası (ziyareti) vacip olan akrabaların tarifinde ihtilâf etmişlerdir. Bazılarına göre biri erkek, diğeri kadın farzedildiği

takdirde birbirlerine nikâh düşmeyecek derecedeki hısımlıklardır. Bunu, birbirlerine nikâhı câiz olan amca, dayı, hala, teyze çocuklarına mirasçılara kadar teşmil edenler olduğu gibi; sıla-i rahîmi vacip, müstahap, umûmî, hususî gibi ayıranlar da vardır (12). Fakat vacip olan mahremlerin sılasıdır.

Akraba ziyareti islâm'da çok büyük bir yer isgal eder. Âyet-i Kerimelerde Allah'a, anneye, babaya itaattan sonra hemen akraba ziyareti, onlara, komşu ve yetimlere iyilik zikredilir. Ve buyrulur ki; «Allah'a ibadet edin ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, yabancı komşuya, yamnazdaki arkadaşına, yolcuya, maliki bulunduğunuz kimselere iyilik ediniz.» (Nisa Sûresi, âyet: 36).

«İsmi zikrederek, yek diğerinizden hacet dilediğiniz Allah'tan korkunuz, hısımlara da riayet ediniz.» (Nisa Sûresi, âyet: 1).

«Şüphesiz ki, Allah adaleti, iyiliği, (hususiyyle) akrabayı gözetmenizi emreder; taşkın kötülüklerden, münkerden, zulüm ve tecebbürden nehy eder. Size bu suretle öğüt verir ki, iyice dinleyip anlayıp tutasınız.» (Nahl Sûresi, âyet:90).

«Allah'ın görüp gözetilmesini emrettiklerini görüp gözetmenler, hesap gününden korkanlar işte bunlar için iyi bir âkıbet vardır.» (er-Rad: 21).

«Allah'a ve âhiret gününe iman etmiş olan kimse misafirine ikram etsin. Allah ve âhiret gününe iman etmiş olan kimse, akrabasını görüp gözetmesin. Allah ve âhiret gününe iman etmiş olan kimse ya hayır söylesin veya sükût etsin.» (Buharî, Müslim).

«Sıla-i rahim ile güzel komşuluk, beldeleri ma'mur eder, ömürleri de artırır.» (Hz. Aişe R.N.).

«Şüphesizki sadaka ile sıla-i rahim ile Allah ömrü artırır (o kimseye arkasından dua yapan sâlih zürriyet verir (13) ve kötü ölümü defeder.» (Hz. Enes R. Anh'den)

«Onlar ki, Allah'a ahdelettikten sonra ah-dini bozarlar, Allah'ın, görüp gözetmesini emrettiği kimselerle münasebeti keşerler, yeryüzünde fesat çıkarırlar. İşte lânet ve fena âkıbet bunlar içindir.» (Ra'd suresi: 25)

«Allah'a ortak koşmak, anaya-babaya âsî olmak, haksız yere adamı öldürmek ve ya-

lan yere yemin etmek,, büyük günahlardandır.» (Buhârî)

«İki kimse vardır ki; kıyamet gününde yüzlerine rahmet nazariyle bakılmaz. Bunlar: Sılaî rahimi terkeden ile kötü komşudur.» (ed-Deylemî)

«Allah'ın, sahibine âhirete biriktirdiği ceza ile birlikte dünyada da cezasını vermeye lâyık, kat'î rahimden başka bir günah yoktur.» (Ebu Davud)

«Şüphesiz ki, gök kapıları kat'î rahim yapana kapalıdır.» (Taberan-î Hz. İbn Mes'ud'dan)

Hakikaten insanın ebeveynine ve yakınlarına ilgisizliği ve hürmetsizliği elbette o kimsedeki merhamet ve ince hislerin silinmesine sebebiyet verir. Merhametsiz ve hürmetsiz kimselerin ise, İslâm'dan uzaklaşmaları her an mümkün ve muhtemeldir.

KOMŞU ZİYARETİ

Komşu hakkı da İslâm'da en büyük yer işgal eden haklardan biridir. Ayet-i kerimelerde anne-baba ve akrabalardan sonra komşu hakkı ve onun gözetilmesi (ziyareti, sılası) zikredilir. Hadisi şeriflerde de bu durum böyledir. Peygamberimiz (S.A.V.) buyururlar ki:

«Allah'a ve âhiret gününe inanan, komşusuna iyi mamele etsin (ona eziyet vermesin), Allah'a ve ahiret gününe iman edenler, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman edenler, hayır söylesin veya sükût etsin. (Müslim)

«Vallahî hakkıyla iman etmiş değildir, vallahî hakkıyla iman etmiş değildir, vallahî hakkıyla iman etmiş değildir.» ...Kimdir bu ya Resûlallah; bu ne heybettir, bu ne hüsrandır? diye sorulduğunda buyurdular ki: Şerrinden komşu emin olmayan kimsedir.» (Buhârî, Müslim).

Yine: gündüzleri oruç tutan, geceleri ibadet yapan, fakat komşusuna olmadık söz (ve hareket)lerle eziyet eden bir kadın haber verildiğinde buyurdular ki: «Onda hayır yoktur; o, cehennemliktir.»

«Ey Eba Zer', çorba paptığında suyunu çokça koy ve komşularını da gözet.» (Müslim)

«Komşusu aç iken evinde karını doyurup yatan bizden değildir.»

«Cibril, bana durmadan komşuya iyilik yapmayı tavsiye etti, zannettimki, komşuya mirasçı kılacak.» (Buhârî, Müslim)

İşte komşuluk hakkı, İslâm'da böyle ciddi ve mühimdir.

Komşuluğun hududunu her haraftan kırk hanedir, diyenler olduğu gibi; bunu, ezan-ı işitenler veya sabah namazını mecsidde beraber kılanlardır, diyenler de vardır. (Selâmet Yolları, C. 4, sh. 349)

Âyet-i Kerimelerden de anlaşılacağı gibi, Peygamberimiz (S.A.V.) da komşuları üç nev'e ayırır: (Birincisi) bir hakkı olan komşudur, bu müşrik (gayri müslim) olup yalnız komşuluk hakkı vardır. (İkincisi, iki hakkı olan komşudur. Bu, müslüman olan kimse ki, hem komşuluk hem de islâmiyet hakkı vardır. (Üçüncü) üç hakkı olan komşudur ki, bu da akraba olan müslüman komşudur. Bunun da akrabalık, komşuluk ve islâmiyet (din kardeşliği) hakkı vardır.» (Taberî Hz. Cabîr R.A. den). Buhârî'nin rivayetine göre: Hz. Abdullah ibni Ömer, bir koyun kesmiş ve yahûdî komşusuna ondan hediye etmiştir. (Selâmet Yolları, C. 4, s. 349)

HASTA ZİYARETİ

Alâkasızlık hastayı daha hasta eder.

«Bir müslümanın diğer müslümana karşı beş vazifesi vardır: Selâm almak, hastayı ziyaret etmek, cenazesinin arkasından yürümek, dâvete icabet etmek, aksurana: Allah merhamet etsin demektir.» (Buhârî, Müslim)

«Allahü Teâlâ kıyamet gününde şöyle buyuracak: «Ey Ademoğlu, hastalandım da beni ziyaret etmedin.» Kul diyecek ki: Beni nasıl ziyaret edebildim ki, Sen Rebbül âleminsin.» Allahü Teâlâ buyuracak ki: «Fılan kulum hastalandı da ziyaret etmedin. Bil ki, onu ziyaret etseydin, beni (kudret ve yardımımı) onun yanında bulurdun.» «Ey Ademoğlu, acıktım da beni doyurmadın.» Ademoğlu diyecek: «Seni nasıl doyurabilirdim ki, sen âlemlerin Rabbisin.» «Allahü Teâlâ buyuracak: «Bilesin ki, kulum senden yiyecek isedi de vermedin. Eğer ona yiyecek verseydin, onu benim yanında bulurdun.» «Ey insanoğlu, senden su istedim de vermedin.» Ademoğlu diyecek: Yâ Rabb! Sana nasıl su vereyim, Sen Rebbül âleminsin.» Allahü Teâlâ buyuracak: «Fılan kulum senden su istedi

de vermedin. Bilesin ki, eğer ona su verseydin, onu (suyun sevabını) yanımda bulurdun.» (Müslim)

«Hastayı ziyaret edin, açtı doyurun, esiri kurtarın.» (Buhârî)

«Bir müslim, hasta bir müslüman kardeşini ziyaret ettiğinde; ziyaretinden dönünceye kadar geçen vakti, Cennet hurfesi toplamakla geçirir.» Ya Resulullah, Cennet hurfesi nedir? diye sorulduğunda buyurdular ki: Zamana gelince ağaçtan toplanan Hurmadır.» (Müslim)

«Herhangi bir müslim, sabahleyin hasta müslüman kardeşini ziyaret ederse, yetmiş bin melek akşama kadar ona rahmet okurlar. Eğer akşamleyin ziyaret ederse, yetmiş bin melek ona sabaha kadar istiğfar okurlar. Aynı zamanda, o kimse için Cennetten toplanmış hurmalar vardır.» (Tirmizî)

«Bir Yahûdî çocuğu Peygamber aleyhisselâm'ın hizmetinde bulunuyordu. Günün birinde hastalandı. Resulü Ekrem (S.A.V.) onu ziyaret edip başı ucunda oturdu. Ona: «Müslüman ol dedi. O da: Ne dersiniz? diye yanında bulunan babasına baktı. Babası: «Bu genci Cehennemden kurtaran Allah'a hamd olsun» diyerek çıktı. (Buhârî Enes R. Anh'dan)

Demekki gayri müslim tanıdıkları bile ziyaret etmek bu derece lüzumlu ve faydalıdır.

KABİR ZİYARETİ

Müslümanın diğer din kardeşine yapacağı son vazifeden biri de, öldüğünde cenazesinde bulunmak (tabii mümkünse), kabirini ziyaret etmek ve arkasından hayır duada bulunmaktır. Umûmî olarak ölmüşlerin hakkını da iyi niyetle bulunmak müslümanlığın şiarıdır. Zaten, her meselenin önce iyilik tarafını ele almak, sonra (araştırma neticesi) diğer hükümlere geçmek yine müslümanlığın usul ve emirlerindedir (14. Peygamberimiz (S.A.V.): «Ağz tadını bozan (lezzetleri mahveden) ölümü çok düşününüz». «Kabirleri ziyaret edin; çünkü onlar size âhireti hatırlatır.» buyururlardı. Hakikaten inanan için ölüm en büyük mürşittir. Bir gün Peygamberimiz (S.A.V.)a: Akıllı kimse kimdir Ya Resulullah diye sorulduğunda Aleyhisselâti vesselâm efendimiz: «Ölümü çok düşünen ve ona karşı hazırlığını tamamlamakla meşgul olan kimsedir». İşte onlar zeki insanlardır

buyurmuşlardır. (İbn Mace, Mü'minlere hutbeler, A. Ş. Güzelyazıcı)

Kabristana uğradıklarında da Aleyhisselâti vesselâm efendimiz onlara dönerek: «Ey ehli kubûr size selâm olsun. Allah sizi ve bizi yarlasın. Siz bizim seleflerimizsiniz. Biz de sizin izinizdeyiz.» buyururlardı. (Tirmizî, Müslim)

Kabir ziyareti de İslâm'da bu derece önemlidir. Ne mutlu ebediyet âlemini unutmayanlara.

Burada şunu da hatırlatayım ki, İslâm'da kabirler ölümden ibret almak için ziyaret edilir. Yoksa asla ölüden medet umulmaz. Ölüün de dirinin de kurtarıcısı ancak Allah'u Azîmüşandır. Medet ancak ondan umulur, sefaati ancak onun müsaade ettikleri ve müsaade ettiği kadar yapabilirler. Bunun için ancak şöyle demek münasip olabilir: «Yâ Rabb bu kulun senin rızanı ve sefaat iznini kazanmış kullarımdansa bizi de onun sefaatinden mahrum etme.» Bu nokta bilhassa unutulmasın, yoksa şirke dalabiliriz (Allah muhafaza buyursun). Kabirlere mum yakmak gibi bid'atlardan da son derece kaçınmalıyız. Bunların islâm inancıyla hiç bir alâkası yoktur. Bilakis onu zedeleyicidir. Zaten iman kuvvetlendikçe (tahkika erdikçe) kişi şekilden uzaklaşır; iman zayıfladıkça da insan şekle meyil eder. Bu bakımdan üzüntüyle müşahede etmekteyiz ki, bilhassa halk arasında türbelere karşı sonu tehlikeli aşırı bir akın vardır. Diyebiliriz ki, bugünkü türbe müslümanları türbelere yalvardıkları kadar Rabblerine (Allah'a) yalvarabilmiş olsalardı belki bütün ihtiyaçları karşılanır ve Allah'ın sevgili kulları olurlardı.

HELALLAŞMA VE BAŞKALARINI DÜŞÜNME

İslâm dîninde, şirkten ve kul hakkından başka, Allah'a karşı işlenmiş diğer bütün suçların (günahların), dilediği takdirde, Allah (C.C.) tarafından af olunacağı umulur. (15) Şirk zaten affolunmaz. Kul hakkı da ancak kulların birbirleriyle helâllşmesiyle af olunur; aksi takdirde kul, bunu kıyamet gününde sevaplarında vermek, yetmediği takdirde alacaklarının (gerektiği kadar) günahlarını yüklenmek suretiyle öder. (16) Bunun için İslâm'da helâllaşmaya çok büyük bir önem verilmiştir. Hatta bize nûmune olmak için günahsız iki cihan güneşi sevgili Pey-

gamberimiz (S.A.V.) bile ashabıyla daima helâllaşmışlardır. Buna mani olan dargınlık İslâm'da kabul olunmamış ve üç günden fazlası haram sayılmıştır. (17)

Bütün bunlar gösteriyor ki, İslâm, kendinden ziyade başkalarını düşünmeyi telkin eden içtimâî bir dindir. Nitekim yine Peygamberimiz (S.A.V.) Efendimiz buyururlar ki: «Kendin için sevdiğini diğer din kardeşleri için de sevmedikçe hakiki bir mü'min olamazsın.» Dolayısıyla kendin için sevmediğini onlar için de sevmeyeceksin. (Buhârî). «Aranızda herhangi bir hâcet (ihtiyaç ve dert) ini ulaştırmağa muktedir olmayanın hacetini (arzu ettiği yere) ulaştırınız. Böyle hacetini istediği yere ulaştırmağa muktedir olmayanın hacetini arzu ettiği yere ulaştıran kimse'nin ayağını Ulu Allah sırat köprüsü üzerinde sabit kılar (kaydırmaz.) (Taberânî) «Her kim bir müslümanın dünyaya kederlerinden birini giderirse Allah onun kıyamet gününde kederlerinden bir kederini giderir. Kim başı sıkılan birine kolaylık gösterse Allah ona dünyaya ve ahirette kolaylık ihsan eder.

Kim bir müslümanın kusurunu örterse Allah onun hem dünyada hem de ahirette kusurunu örter. (Hasılı) Kul din kardeşinin yardımında buldukları Allah da o kulun yardımındadır (yardımcısıdır).» (Müslim) «Zalim ve mazlum kadesinibe yardım ediniz.) Mazluma nasıl yardım edileceğini biliyoruz. Peki zalime nasıl yardım edeceğiz ya Resulallah denilince buyurdular ki: Zalim kardeşine yardımın onu zulmünden men etmelidir.» Müslüman elinden ve dilinden diğer müslümanların salim kaldığı kimsedir. Ve daha bunlara benzer âyet ve hadislerden niceleri mevcuttur.

ZİYARETİN EDEPLERİ

7 — Ziyareti münasip bir vakitte yapmak lâzımdır. Uyku, yemek tam iş zamanlarında bir yere ziyarete gidilmesi doğru değildir.

2 — Ziyarete ve misafirlğe gidileceği zaman temiz şekil ve kıyafetle gitmek. Kirli ve paslı gitmemek.

3 — Bir eve, yanıt bir odaya girmek için her şeyden evvel, kapı açık dahi olsa yine kapıyı vurarak sahibinin iznini almak lâzımdır. Ev sahibi bulunmaz veyahut içeri girmesine müsaade edilmezse eve girmek caiz değildir. Peygamberimiz (S.A.V.) üç defa

izin istediği halde izin verilmezse yani içeriden ses gelmezse geriye dönün buyurmuştur. Nitekim Nûr sûresinde bu husus haber verilmektedir.

4 — İzin alındıktan sonra içeriye girerken güler yüzle selâm verilir.

5 — Kapıyı çaldıktan sonra kapının açılmayacak tarafına çekilmeli kapı aralığından içeriye bakılmamalıdır.

6 — İzin ile eve girildikten sonra evin köşesine bucağına bakılmaz, deliğinden, bucağından gözetlenmez.

7 — Ziyaretine gittiğiniz ev sahibinin sevincine ve kederine iştirak etmek, ev sahibinin neşeli durumuna neşe ile iştirak etmek ve kederli ise ona teselli verecek sözlerde bulunmak.

8 — Ziyaretine gidilen evde sahibinin meşgul olduğu yahut başka bir tarafa gitmek üzere hazırlanmakta olduğu görülürse, yahut otururken tekrar tekrar saatine bakmaya başlarsa hiç sezdirmeden ev sahibinden izin alıp dönmelidir. (19)

Netice olarak diyoruz ki, insanoğlu İslâmın şu ilâhî ve insanî emirlerine baksın da insanlık öğrensün. İslâma muarız olan mutlaka İslâmı bilmeyenlerdir. İslâmı bilenler mutlaka ona teslim olacaklar, onda eriyebileceklerdir. Ne mutlu bu bahtiyar kullara!

İHTAR :

İslâm ziyaretinde, önce küçüklerin büyüklere aramaları, büyüklere de buna mukabelede bulunmaları genel bir kaidedir. Meselâ: Bir evlat rütbe yönünden ne kadar yüksekte olsa ebeveynini ziyaret, yine üzerine düşen İslâmî bir borçtur. İslâm'da dünya makamı uhrevî (ilâhî) vazifelerin ifasına engel değildir. Lüzumu hâlinde tabii büyükler de küçükleri arar ve sorarlar.

Ziyaret : Duruma göre bizzat yapıldığı gibi mektup, telgraf vesaire ile de ifa edilebilir esas olan gönül bağıdır. Yoksa ruhu kopuk iki komşu bile aslen uzak sayılır.

Sıla : İyilik, ihsan, gözetmek, yardımdır... ve bunları içine alan ziyaret demektir. «Sıla-i Rahîm» in içine, birinci derecede: anne-baba ve mahremeler girer. Tafsilatı yukarıda geçti.

- (1) Fâtır sûresi 15, Mülk sûresi 30.
- (2) Şûrâ sûresi 40 ve 50.
- (3) Buhârî, Müslim, RZS. C. 1 Hadis na. 314.

- (4) Ana ve baba hakları (H. Cemal Ögüt) sh. 22.
- (5) Tâhâ 132, Et-Tahrîm 6, Buhârî, Müslim, Muhtar-ül Hadis'in Nebevi Trc. Hds. 887.
- (6) Âli İmran 168, Yunus 44, Tin 8, Zilzâl 7-8.
- (7) Ed-Deylemî, Muhtar-ül Hadis, hadis No. 38-81.
- (8) Ana ve Baba Hakları (H. Cemal Ögüt) sh. 30.
- (9) Müttetekun aleyh, Selâmet Yolları, cld. 4, sh. 218.
- (10) Ancak buradaki itaat emri erkek evlât hakkındadır. Çünkü kadının üzerinde birinci dereceden hakkı olan onun kocasıdır. Hadisi şerifler ve fıkıh kitapları bunu âmirdir. Evli değilse tabii her ikisine de şamildir.
- (11) Hadisi şerif.
- (12) Selâmet Yolları, cld 4, sh. 340.
- (13) Hadisi Şerif, Taberânî, Selâmet Yolları, cld 4, sh. 339.
- (14) Âli İmran 104-110, En-Nahl 90, Hucurat 6-12, Muhtar-ül Hadisi Nebeviyye tercemesi Hadis No. 26-37-45-61-136 ve daha bunlara benzer nice âyet ve hadisler.
- (15) En Nisa âyet 116, Müslim, RZS. Terc. c. 2, Hadis no. 1317.
- (16) Buhârî, RZS. c. 1, Hadis no. 208.
- (17) Buhârî, Müslim, Riyasüssalihin terc. c. III, Hadis no. 1598.
- (18) Hadisi şerifler: Selâmet Yolları, c. 4, s. 338-358, RZS. Trc. c. 1-2, İslam Dini (A. H. Akseki) İslâm Ahlâkı bahsi, Muhtarul Hadisin Nebeviyye tercemesi kitaplarında mevcuttur.
- (19) İslâm Dini (A. H. Akseki) s. 19-20.

İMAM-I AZAMIN İÇTİHAT VE GÖRÜŞLERİ

EL-İHTİYAR

METNİ MUHTAR TERCÜMESİ Mütercim: Celâl Yeniçeri
Biga İmam-Hatip Okulu Meslek Dersleri Öğretmeni (Fiatı 30.— TL.)

Muhterem Okuyucu,

Sizlere yeni, yepyeni bir eser takdim etmekteyiz. Bu Mavsill'nin «İmâm-ı Azamın İctihat ve Görüşleri EL-İHTİYAR metni muhtar» adlı eseridir. Ehliyetli arkadaşlarımızın tekrar tekrar gözden geçirerek sizlere hatasız sunmaya çalıştıkları bu eser:

- ★ Türkiye'miz için bakir kalmış muamelelerimizde bize ışık tutar.
- ★ Bu eser, İslâm'da ortaklık ve ortaklaşmanın şartlarını verir.
- ★ Bu eser, Antlaşma ve antlaşma hükümlerini bizlere bildirir.
- ★ Bu eser, ibadetlerimizde hanefî fıkıhın katıksız özünü verir.
- ★ Bu eser, Aaile müessesesinin özünü alıp ihanetlerindeki cezaları, boşanma ve boşanma hükümlerini bildirir.
- ★ Bu eser, şahitlik müessesesindeki şartları beyan eder.
- ★ Bu eser, her müftî, her vaiz ve her din görevlilerinin müracaat edeceği fetva kitabıdır.
- ★ Bu eser, Hanefî mezhebi mensubu her müslümanın evinde bulunduracağı, nesline emanet edeceği rehber el kitabıdır.

Not: Sunmakla şeref duyduğumuz bu eseri bütün kardeşlerimizin, bedava temini için sizlere şu kolaylığı temin ettik;

- 1 — Bir kardeşimiz, on tane okuyucu temin edip gönderdiği siparişine karşılık kendisine bir tane hediye gönderilir.
- 2 — Kendisinden başka diğer on kişi kitapları % 20 iskonto ile alır. Posta masrafı yayınevimize aittir.
- 3 — On kitab tutarı (240) lira olup, bu meblağı postaladığınız havalenin arkasına «On kitap» yazmanız kâfidir.
- 4 — Eser lüks ciltli üzeri fiatı 30.— TL. dir. Tek kitap isteyenlerin üzeri fiyattan pul göndermeleri rica olunur.
- 5 — Aşağıdaki eserlerimizden de aynı iskontodan istifade edebilirsiniz.
- 1 — GERÇEK MÜSLÜMANLAR (Ali Tantavi, Fiatı 5 TL.)
- 2 — SOSYALİZM ve İSLÂM (Abdü'laziz El-Bedri, Fiatı 5 TL.)
- 3 — BEŞERİ MÜNASEBETLER (Prof. M. Ebu Zehra, Fiatı 10 TL.)
- 4 — TASAVVUFUN ESASLARI (İmam-ı Gazali «mevudu kalmadı»)
- 8 — İSLÂM CEMİYETİNE DOĞRU (Prof. Seyyid Kutup, Fiatı 8 TL.)
- 6 — TEŞRİ-İ İSLÂM TARİHİ (Prof. Hallâf, Fiatı 8 TL.)
- 7 — MÜŞBET İLİM ve ALLAH (Mehmet Aydın, Fiatı 8 TL.)
- 8 — İSLÂM ve MATERYALİZME GÖRE İNSAN (Muhammed Kutup, Fi. 25 TL.)
- 9 — EKMEK GÖÇÜ (A. Rahim Balcıoğlu, Fiatı 7,5 TL.)
- 10 — DEMİRPERDEYİ ARALIYORUM (A. Rahim Balcıoğlu Fiatı 7,5 TL.)
- 11 — GÖLGELER ARASI DENGESİZLİK ve DOĞU KALBINMASI (Dr. Mustafa E. Erkal, Fiatı 15 TL.)

ŞAMİL YAYINEVİ Beyaz Saray No. 13 Bayezid — İST.